

կ'ըմբռնենք և ոչ թէ գործնականապէս, ուստի գործնականին ալ օրինակ կրնայ ըլլալ բարձր լեռներու վրայ եղած փորձը, որով լոկ մտքով ըմբռնածնիս նիւթականապէս ալ կ'իմանանք: Արկրիս շառաւիղը գրեթէ 3400 մղոն է, երկու մղոն բարձր լեռան մը ծայրը այս հեռաւորութիւնս ալ կ'աւելնայ, և որովհետեւ ըսինք թէ ճօճանակի մը շարժումը երկրիս երեսէն բարձրանալով կը դանդաղի, ուրեմն այն ճօճանակն որ երկրիս երեսը ճօճման շաւիղ մը մէկ մանր երկրորդի մը մէջ կ'առնէր և օրուան մէջ 106,400 ճօճումն կը կատարէր, երկու մղոն բարձր լեռան մը վրայ պէտք է որ օրուան մէջ ասկէ 50 ճօճումն պակաս կատարէ: Այս ըսածս պարզ կարծիք է, հապա փորձով ալ հաստատուած է:

Ղեռ շատ զարմանալի երևոյթներ կան որ այս տիեզերական ճգողութեան օրինաց տակ կ'իյնան, բայց չենք ուզեր խօսքերնիս երկրնցընել, և այսչափս քառակուսեաց վրայ բաւական կը սեպենք:

Հ. Հ. Պ

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Արկրիս հինգերորդ Դարը:

Արկրիս մարդոյն ստեղծմանէն վերջը 2000 տարիի չափ երկրիս դրսի երեսը մեծ փոփոխութիւն մը չեղաւ. ինչուան որ մարդկանց մեղքը ջրհեղեղին պատիժը գլուխնին բերաւ: Այս դիպուածը բնական կարգէ գուրս էր, ինչպէս սուրբ Ղիբք մեզի կը սորվեցընեն, սակայն ուսումնական կերպով ալ կրնայ այսպէս բացատրուիլ, բնութիւնը հնազանդեցընելով Աստուծոյ կարգաւորութեանը:

Աշխարհքիս ստեղծմանէն վերջը երկրիս ջերմութիւնը երթալով այնպէս պակսեցաւ որ չէր կրնար դրսի մակերևութին վրայ ազդեցութիւն մը ընել. ան ատեն ջերմութեան բարեխառնութեան ու ցրտութեան կլիմաները ձևա-

ցան. և հիւսիսային սաւերը սկսան պատել ան կողմերը: Բայց աս պաղած կեղեկին տակի ջերմութիւնը չկարենալով դուրս ելլել՝ սկսեր էր գետնին տակը սաստիկ խտանալ և օր օրուան վրայ այնչափ սաստկացաւ որ ալ չկրնալով մէջը փակուիլ՝ երկրիս կեղեկին ու ժին յաղթեց ու տակի նիւթը դուրս ժայթքեց: Այն ատեն ծովուն յատակը բարձրացաւ ու ջուրերուն կէսը բոլոր ցամաքը գոցեցին ու մինչև բարձր լեռներուն ծայրերը հասան, կէսն ալ յանկարծական ջերմութեամբ շոգի դառնալով օդ ելան ու հեղեղի պէս վար թափեցան, ու գեղերը՝ քաղաքները, մարդիկը անասունները ու ամէն մեծ ու պզտիկ տունները ծածկեցին, որոնցմէ մինակ Այլ իր որդիքը ու հետը առած անասուններն ազատեցան: Այս շոգիներուն սաստկութենէն նոր նոր հրաբուխ լեռներ գուրս ելան ու բարձրացան, որոնց բաժակին մէջէն կրակէ գետեր սկսան բղխել. գետնին տակի որոտմունքներն ալ մթնոլորտի որոտմանց հետ միացան ու բոլոր կրակ դարձած ժայռերը ջուրերուն մէջ թաղուեցան, որոնց ջերմութեամբ ջուրերն ալ սկսան եռալ: Այս հրաբուխներէն ելած մուխերը պզտիկ ամպերուն հետ խառնուեցան ու սկսան մեծամեծ ու ելեքորականութեամբ լեցուած ամպերը մղել, լաւան լուսաւոր ջրվէժի պէս հրաբուխներէն վար սկսաւ վազել ու ան ահագին ծովուն յատակը լեցուց: Այս հրաբուխներուն բացուելով տակի ջերմութեան տարածական զօրութիւնը պակսեցաւ ու երկիրս ալ մեծ աւերմունքէ մը ազատեցաւ:

Այն ատենն էր որ բացուեցան Սոնտու կամ Սկիլեաուն, Փիւտը-տում, Ատնա, Սեսուլ, Հեքլա, Սասիս ու բոլոր Արիոյ, Ամերիկոյ ու Ովկիանիայի հրաբուխները: Այս հրաբուխ լեռներուն բարձրանալուն պատճառաւ ալ երկրիս կեղեկին տակը պարպուելով անտեղուանքը փոսեր ձևացան ու ջուրերը հոն վազելով ցամաք երկիրը դուրս ելաւ. Արոպան որ մինչև ան ատենը

բոլոր կղզիներէ ձեացած արշիպեղա-
գոս մ'էր, ինչպէս ոմանք կը կարծեն,
ցամաք երկիր ձեացաւ, բայց ան սաս-
տիկ ցնցմունքներէն Մեծն Ռիտանիոյ
կղզին ցամաքէն բաժնուեցաւ, ու Ղիպ-
րաթարի նեղուցն ալ բացուեցաւ, ու
րով ներքին կամ թէ հիմակուան ը-
սուած Միջերկրական ծովը Ովկիանո-
սի հետ հաղորդակցութիւն ունեցաւ:

Իսկ եղաւ երկրիս վերջի ընդհանուր
երկրաշարժը, և անկէ վերջը իր կեղեւը
նորէն առջի հաստութեանը ու պնդու-
թեանը հասնելով՝ Վոյի որդիքը ու ի-
րենց հետ եղած կենդանիները սկսան
բնակիլ ու բազմանալ: Իսկ վերջի ցընց-
մունքէն ետքը ձեացան աշխարհքիս
մեծամեծ մասերը, որ են Իսիա, Եփրի-
կէ ու Եւրոպա, որոնք կ'ըսուին նաեւ
Հին աշխարհք, և Եմերիկա ու Ովկիա-
նիա որ են Վոր աշխարհք. ասոնց վրայէն
ջուրերը քաշուելու ժամանակ ահագին
ընդարձակութեամբ տեղեր աւազուլ ու
կաւով ծածկեցին, ինչպէս են Եփրիկէի
ընդարձակ անապատները: Եւս յեղա-
փոխութեան ժամանակ կամասկէ քիչ
մը առաջ օդին բարեխառնուելուն ժա-
մանակը կը կարծուի որ մաշկաթ և կեն-
դանիները, մամուլութիւն ու հին փղերու
ցեղերը վերջացան:

Իսկ վերջը կը սկսի երկրագնտիս
այժմեան դարը, և ջրհեղեղէն վերջը
մինչև հիմայ Եփրիկէի Պաօպապ ծա-
ռին կեղևներուն թանձրութենէն ու
սառի տղմուտ խաւերէն՝ 6000 տարիի
չափ կը հաշուի: Իսկ վերջն երկրիս

1 Կրկնակուտ բոյսերը տարուէ տարի մէկ մէկ
կեղեւ փանին աւելնալով կը հաստնան. և որով
հետև աս կեղևները կրնան իրարմէ զատուիլ, աս
կեղևները համրելով կրնանք իրենց քանի տարուան
ընթացք իմանալ. ուստի Պաօպապ ծառը որուն
ընթացքը 80 ոտքի կը հասնի՝ 6000ի չափ կեղև
ունի վրայէ վրայ: Սառամանեաց լեռներու ստո-
րոտն ալ վրայէ վրայ աւազէ ու հողէ կարգեր կը
ձևանան տարուէ տարի, որոնք 6000ի չափ կը
համրուին: Աս փորձերէն կրնանք մեր երկրին ու-
շափ ատենուան ընթացք իմանալ:

Ասոնցմէ զատ նաև շատ երևոյթներ, ինչպէս
Նեղոս գետին տակի կաւը, ծովուն տեղ տեղ գէպ
ի ցամաք մտնելը, քանի մը գետերու գագերը,
բոլոր զարմանալի կերպով մը կը ցրցընեն որ եր-
կրս 6000 տարիէն աւելի առաջ չէ որ աս կեր-

բետը ալ սաստիկ փոփոխութիւն մը
չեղաւ, թէպէտ և մինչև հիմայ ալ մէկ
կողմանէ Ովկիանոսը կ'ընդարձակուի,
մէկալ կողմանէ ալ թէպէտ կամաց կա-
մաց բայց զգալի կերպով արշիպեղագոս-
ներուն կղզիները իրարու հետ միանա-
լով ընդարձակ ցամաք երկիրներ սկսած
են ձևանալ:

Հիմայ Ովկիանոսը երկրիս չորս մա-
սին իրեքը բռնած է:

Ջրհեղեղէն վերջը Իսիա եղաւ
մարդկութեան խանձարուրքը և առա-
ջին բնակութեան տեղը, հոն սկսան
մարդիկ բազմանալ, և երբ այնչափ բազ-
մացան որ ալ չէին կրնար միատեղ բնա-
կիլ՝ ելան ցրուեցան բոլոր երկրիս չորս
կողմը Բաբելոնի աշտարակին շինու-
թենէն և լեզուաց խառնակութենէն
ետեւ. և կամաց կամաց երկրիս ամէն
հեռաւոր կողմերն և կղզիներն ալ սփռե-
ցան բնակելու:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակ և Բաշտ:

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ անձկոտ ու աւուրց անբաւար-
Մահկանացուն 'ի կառս կենացն անկայուն'
Զանմիաբանս լըծել ընդ հետքս վարուն
Ըզժամանակ և զբաղդ ճըգնի վայրապար:

Նա 'ի ստորեւ թափով գիմէ անդադար՝
Սա վերջէ մեկ անժոյժ յեթերն 'ի բարձուն.
Յորմէ տագնապք 'ի կառավարն զարթնուն,
Եւ տատանին կառքն և քսամին անդրուվար:

Մերթ ժամանակ կարեալ՝ ըզբաղըն մատնէ.
Մերթ բաղդն անկեալ իբր երկվար շանթակէզ՝
Միւսն ըզտաղտուկ ընթացս յուժպէտս երկայնէ:

Բայց որ վարէ բարեաց գործովք զամանակ,
Եւ գոհ սրտիւ սանձէ զբաղդին յահուր թևս,
Նա զճանապարհ կենացն հատցէ անսայթաք:

պարանո առեր է. այս թուականէս վեր չեն ել-
լեր զանազան ազգաց ծննդաբանութիւններն ալ,
որչափ որ ճշմարիտը առասպելէն զատելով կը
գտնենք: